

het verhaal

“Als we elkaar haten, verliest iedereen”

INTERVIEW DIANE FOLEY IS-strijders schokten in 2014 de hele wereld met een filmpje waarin ze de Amerikaanse journalist James Foley (40) onthoofdden. Tien jaar later vertelt zijn moeder Diane Foley (75) waarom ze een van de moordenaars heeft ontmoet.

“Uitenaard is het tegen de natuurlijke orde”, zegt Diane Foley. “Ik had hier niet moeten zitten, maar Jim.” © Joel Saget/AFP

In november 2014, drie maanden nadat James (Jim) Foley was vermoord, ontmoette zijn moeder Diane Foley toenmalig president Barack Obama in het Witte Huis. Foley was nog steeds boos op de president en zijn regering. Ze herinnert zich hoe ze naar een kamer werd gebracht waar Obama aan een lange, donkere tafel bedeesd slokjes nam van zijn thee. “Jim was mijn hoogste prioriteit”, zei Obama, nadat ze wat beleefdheids hadden uitgewisseld. “Neem me niet kwalijk”, antwoordde Foley. “Mischief was hij een prioriteit in uw hoofd, maar niet in uw hart. Jim en de andere in zijn door onze overheid aan hun lot overgelaten tot het veel, veel te laat was.”

Dat “veel, veel te laat” zag er zo uit. Augustus 2014, in het Syrische terreurbol-

werk Raqqa. Jim zit op zijn knieën, kaalgeschoren, in een oranje overall. Naast hem staat een zwartgeklede man van de jihadistische groep Islamitische Staat met een mes. Jim wordt gedwongen een brief voor te lezen waarin hij de Amerikaanse bombardementen in Irak veroordeelt. Het is de “laatste nagel” aan zijn doodskist. Dan volgt een scène die zijn moeder tot op de dag van vandaag weigert te bekijken. Later zal Jims broer, Michael, een foto uit dat filmpje aan de jury tonen. “Dit is Jim. Hij is dood. Het afgehakte hoofd staat op zijn romp.”

Beatles

Jim was een van de achttien westerse gevangenen die door de gewelddadige jha-

disten van IS waren gekidnapte in 2012. Hij was toen naar Syrië getrokken, om er te werken als freelance videojournalist, een beslissing die moeilijk lag bij zijn familie. Nog geen jaar eerder dachten ze Jim bijna verloren te zijn in Libië, waar hij ook al was ontvoerd toen hij onderweg was met enkele rebellen die tegen Muammer Kadhaffi vochten. Bovendien trok de 39-jarige journalist ditmaal naar gevaarlijkere oorden. Toen hij in november vanuit Turkije de grens overstak samen met de Britse journalist John Cantlie, viel hij in handen van Abu Bakr al-Baghdadi, het brein achter IS.

Zijn broer Michael, die een grote rol speelde bij zijn eerdere vrijlating en intussen bekend was met het systeem van ontvoeringen, zei toen: “De komende vijfen-

veertig tot honderd dagen worden een hel en dan krijgen we hem terug.” Maar Syrië was niet Libië. Achttien maanden hield een groep Britse jihadisten Jim vast, ahorens ze hem in een propagandafilmpje onthoofdden. Jim en de andere gevangenen gaven hen de bijnaam “The Beatles”, vanwege hun nationaliteit en hun voorliefde voor bruut geweld (*to beat*). De jonge mannen deinsden niet terug voor stevige afranselingen en uithongeringstechnieken.

Alexandra Kotey, inmiddels veertig, was een van hen. Hij werd begin 2018 samen met El Shafeeq El Sheikh opgepakt in Syrië toen ze naar Turkije probeerden te vluchten. Kotey pleitte schuldig op acht aanklachten, waaronder samenwerking tot de moord op James Foley, Steven Sotloff, Peter

Kassig en Kayla Mueller. Twee journalisten, twee hulpverleners, vier Amerikanen. Kotey wachtte een levenslange celstraf zonder voorwaardelijke vrijlating. Diane Foley was aanwezig in de rechtszaal toen Kotey zich schuldig verklaarde aan de feiten. Ze hoorde zijn woorden en zijn straf, maar was niet voldaan. Ze besloot Kotey een maand later, in oktober 2021, te bezoeken in Virginia.

Kracht uit katholiek geloof

De 75-jarige deed dat niet alleen. De Ierse schrijver Colum McCann, met wie Foley zojuist het boek *Als moeder. Over de gijzeling van James Foley* heeft uitgebracht, over de onvermoeibare pogingen om haar ontvoerde zoon vrij te krijgen, ging mee. In het eerste, bloedstollende hoofdstuk beschrijft McCann hoe Foley, zeven jaar na de dood van haar zoon, zich klaarmaakt voor de ontmoeting met een van de moordenaars. "Haar donkere haar is een van haar laatste ijdelheden: ze föhnt het keer op keer terwijl ze het met de hand en borstel in model brengt. Ze kijkt in de spiegel. Haar uiterlijk is gelaagd. Zelfverzekerd, elegant zelfs, maar daaronder is ze rauw, strak gespannen, kwetsbaar."

Dezelfde indruk geeft Foley wanneer we haar ontmoeten in een van de met boeken gevulde zijkamers van het Ambassade Hotel aan de Amsterdamse Herengracht. Het is zaterdagmiddag, 24 februari. Ook al is Foley op bijna dertien uur vliegen van haar dierbaren in de Amerikaanse staat New Hampshire, er is ook hier veel wat haar laat thuiskomen. De grijze hemel, bijvoorbeeld. "Al is het bij ons wel nog een stuk kouder", zegt ze. "We hebben ook sneeuw." En haar geloof, ook dat is een garantie op thuis komen. Haar troost heeft immers "alijd in God gelegen", schrijft ze: "Een stilte aanwezigheid", zegt ze.

"Jims moordenaar en ik liepen in een kringetje rondom de gedachte van vergeving, maar hij vroeg er niet rechtstreeks om. Ik zou die hem hebben gegeven, zonder enige twijfel"

Wat Foley een toegewijd katholiek is, was al duidelijk. Voor we aan ons gesprek beginnen, laat ze aan haar entourage weten dat ze vanavond graag naar de mis wil en of het zeker geen probleem vormt voor de verdere planning. "Het is de enige mis die in het Engels is", zegt ze terwijl ze zich neerzet. "Ken je de kerk?", vraagt Foley. Ze buigt zich over en zoomt op haar gsm in op de Onze-Lieve-Vrouwewerk. Of het haar deugd zal doen om straks te pauzeren na al die intense gesprekken met journalisten? "Dat weet ik nog niet", zegt Foley. Soms is het beter om gewoon te blijven gaan en juist niet te stoppen. Anders komt het weer allemaal naar boven drijven."

Kuifje

Tussen ons ligt een exemplaar van Foley's nieuwste boek. Jim staat op de cover. De foto is gemaakt door een collega, freelance fotograaf Nicole Tung, in Aleppo. Jim poseert met een camera in de ene hand, een sigaret in de andere. "Hij was een gewoon mens", zegt Foley. Jim was haar eerste kind. Later volgden nog drie zonen en een dochter. "Als kind las hij graag. Eén van zijn favorieten was Kuifje. Hij hield van reizen en culturen. Als journalist vond hij het belangrijk om de verhalen van de anonieme massa te vertellen." Of zoals Foley in het boek schrijft: "Hij leefde, denk ik, een beetje zoals een rivier of een beek. Hij wil-

James Foley aan het werk in Aleppo, gefotografeerd door zijn collega Nicole Tung. © Nicole Tung/ap

de naar de oceaan van de ander."

Jim leek altijd een vatvol empathie. Voor hij de journalistiek inging, gaf hij les op ruige middelbare scholen, doceerde aan jonge alleenstaande moeders, trok naar achterstandswijken en hield contact met zijn leerlingen. "Hij wilde hen echt leren kennen", schrijft Foley. Aan diezelfde openheid probeerde ze zichzelf te herinneren toen ze Kotey, een van zijn moordenaars, ontmoette. "Jims goedheid heeft me uitgedaagd om een beter mens te zijn", zegt ze. "Ik moest een manier vinden om de horror die hem overkwam om te zetten in iets goeds."

"De eerste dag was vooral awkward", herinnert Foley zich. "Het was goed dat we twee dagen samen hadden. De tweede dag was duidelijk de beste dag." Foley zou te weten komen hoe Kotey, zoon van een Ghannese man en een Griekse vrouw, als dertienjarige door anderen in elkaar werd geslagen en nadien begon te radicaliseren. Hoe hij zijn driejarige dochter nog nooit in het echt heeft gezien, omdat hij al voor haar geboortewas opgepakt.

Later schrijft Foley over die gesprekken: "Welke lippen op onze tenen in een kringetje rondom de gedachte van vergeving, maar hij vroeg er niet rechtstreeks om. Ik zou het hem hebben gegeven, zonder enige twijfel." Waarom was ze daar zo zeker van? "We kunnen kiezen om het juiste te doen, maar het juiste kan ook het moeilijke zijn. Jim was een idealist. Hij geloofde in de goedheid van de mens, echt. Dat is onze enige hoop. Als we elkaar haten, verliest iedereen."

Losgeld inzamelen verboden

In het boek schrijft Foley dat er in het Engels geen specifiek woord bestaat voor een ouder die een kind verliest. Het Sanskriet heeft dat wel. Het woord 'vilomah' betekent 'tegen de natuurlijke orde'. Ook in het Arabisch en het Hebreeuws bestaan er woorden die specifiek naar het verlies van een kind verwijzen. "Is dat niet interessant", zegt Foley. Dat haar uiterlijk, zoals McCann schreef, gelaagd is, wordt nu duidelijk.

We zijn al drie kwartier aan het praten, en voor het merendeel van die tijd heeft de zelfkoker kan van Foley de bovenhand ge-

nomen. Nu wordt ze even stil. "Uiteraard is het tegen de natuurlijke orde", zegt ze plots. "Daarom dat mijn moeder er ook zo van afziet. Ze is 98 en heeft gezien hoe haar oudste kleinkind vermoord werd. Ze had eerst willen sterven. Ik had eerst willen sterven. Ik had hier niet moeten zitten, maar Jim."

In een vorig leven was Foley geen schrijver en oprichter van een foundation vermeld naar haar zoon, maar een gepassioneerd verpleegster. In 2013 zette ze die carrière opzij om op de vrijlating van haar zoon te focussen. "Ik was heel onwetend", herinnert Foley zich. "Ik reisde voortdurend naar Washington, zonder een concreet plan. Het was pas begin 2014 dat ik het begon te beseffen toen de Europese gijzelaars vrijkwamen. Onze regering kon niets doen voor ons. Ze beschouwden Jim en de rest als 'nevenschade'."

Spanje heeft betaald om zijn gijzelaars vrij te krijgen. Frankrijk deed hetzelfde, Italië ook. En nog andere landen. De Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk niet. In plaats daarvan werden de families van de Amerikaanse gijzelaars tot driemaal toe met strafrechtelijke vervolging bedreigd als ze zouden proberen losgeld in te zamelen. "Ik had gewild dat iemand eerlijk tegen mij was geweest en gewoon vanaf het begin had gezegd: 'We gaan je niet kunnen helpen.'"

Nalatenschap

De lijst met namen van gijzelaars en onrechtmatig gedetineerden is eindeloos. Denk aan de vele tientallen (onder wie ook Amerikaanse) burgers die Hamas vasthoudt in Gaza. Denk aan *Wall Street Journal*-verslaggever Evan Gerschkovich (32) die, als eerste Amerikaan sinds de Koude Oorlog, in Rusland vastzit sinds maart vorig jaar op beschuldiging van spionage. De zelfde aanklacht geldt voor de Iraans-Zweedse professor Ahmedreza Djalali (52) die al acht jaar vastzit in Iran en binnenkort dreigt geëxecuteerd te worden. Niet elk geval haalt de media. Er zijn er nog veel meer, op zoveel andere plaatsen.

Dat weet Foley heel goed. Inmiddels kent ze de bubbel van diplomaten, adviseurs, politici, journalisten, mensenrechtorganisaties en FBI-agenten. Ze richtte

haar foundation op om andere families te begeleiden en journalisten te helpen zo veilig mogelijk te werken. Haar lobbywerk heeft ook het Witte Huis bereikt. "Het feit dat de president Biden publiekelijk meedeelde dat de Amerikaanse gijzelaars in Gaza een prioriteit zijn, is al veel", zegt ze. "Sinds de dood van Jim hebben de Verenigde Staten onder andere voor de vrijlating van meer dan honderd onschuldige burgers", zegt Foley. "Dat is de nalatenschap van Jim. Dat vind ik bijzonder."

"Het was pas begin 2014, toen de Europese gijzelaars vrijkwamen, dat ik begon te beseffen dat onze regering niets kon doen voor ons. Ze beschouwden Jim en de rest als 'nevenschade'"

Foley is 75 en nog lang niet uitgepraat over haar zoon, en dus ook nog niet uitgewerkt. Binnenkort start haar boektournee in de VS. Ze heeft veel keuzes gemaakt - een boek schrijven, een moordenaar ontmoeten - die haar familie niet altijd hebben gewild of begrepen, maar ook daar heeft Foley begrip voor. "Iedereen rouwt op een andere manier, we moeten elkaars rouwproces respecteren. Mijn man begint nu pas te begrijpen dat ik dit nodig heb. Binnenkort reis ik met me mee naar Portugal. We gaan samen tien dagen lang een deel van de pelgrimroute naar Santiago de Compostella doen. Nadien spreekt ik op een conferentie. We zijn nog moeit in Portugal geweest. Ik hoop dat hij het leuk zal vinden."

Samira Atefi

Colum McCann en Diane Foley. *Als moeder. Over de gijzeling van James Foley*. Uitg. De Harmonie, 208 blz.

INTERVIEW DIANE FOLEY

‘Omdat president Obama niet wilde onderhandelen met de gijzelnemers, zijn er zes Amerikanen vermoord, onder wie mijn zoon’

De beelden van de moord op journalist James Foley door IS in 2014, schokten de wereld. Beeld AP

Tien jaar nadat haar zoon werd ontvoerd en onthoofd door IS, strijdt Diane Foley nog altijd voor de rechten van gegijzelden. ‘Sinds Jim is vermoord, zijn er dankzij onderhandelingen meer dan honderd onschuldige Amerikanen bevrijd.’

Jarl van der Ploeg 2 maart 2024, 05:00

allo?’

‘H zomermiddag waarop het keukenraam de hele dag openstaat en je buiten de vogeltjes hoort tjilpen, neemt Diane Foley de telefoon op.

Aan de andere kant van de lijn hoort ze een korte stilte en daarna iets wat klinkt als een snik. Even denkt ze aan een grap, tot ze iemand diep hoort inademen en ‘Lara Jakes’ hoort zeggen. Lara Jakes van persbureau Associated Press. Of Diane op Twitter heeft gekeken. Of ze die tweet heeft gezien?

Over de auteur

[Jarl van der Ploeg](#) is columnist en sinds 2016 boekenrecensent voor *de Volkskrant*. Hij was eerder onder meer correspondent in Italië.

‘De link kwam binnen. Ik klikte op mijn laptop. Ik werd doorgestuurd naar een andere link. Ik klikte nog eens. En nog eens. Het leek onmogelijk. Een woestijnlandschap. Een oranje overall. Een man in het zwart, alleen zijn ogen waren te zien: ‘A message to America’. De tijd stond niet alleen stil: alle tijd verdween uit de tijd. Daar was mijn zoon – of iemand die op mijn zoon leek – met zijn bebloede hoofd op zijn rug.’

Advertentie

Het was inderdaad haar zoon: de Amerikaanse fotojournalist James Foley, roepnaam Jim, die in 2014 met een mes werd onthoofd door een groep terroristen. Hij was als freelancer sinds begin 2012 in Syrië om er verslag te doen van de burgeroorlog. In november van datzelfde jaar werd hij gekidnapt door wat later de ‘Beatles-cel’ van Islamitische Staat (IS) bleek te zijn: vier mannen die vanwege hun Britse accent de bijnamen Jihadi John, Jihadi Ringo, enzovoorts droegen en die tussen 2012 en 2015 in Syrië

Zeven van hen werden onthoofd, waarna de filmpjes van hun executies bewust werden verspreid voor propagandadoeleinden. Vooral omdat de toen 40-jarige James Foley hun eerste slachtoffer was, veroorzaakten de beelden waarop hij in een oranje overall in het woestijnzand knielt, met naast hem een in het zwart geklede beul, een wereldwijde schokgolf.

En hoewel zijn moord inmiddels tien jaar geleden is, is zijn moeder Diane Foley (75) nog lang niet over haar zoon uitgepraat. Sterker nog: ze komt net uit Londen gevlogen, nu is ze even in Amsterdam, straks reist ze door naar Parijs, dan gelijk door naar Washington. ‘Dat reizen is vermoeiend’, zegt ze, ‘maar het werkt ook helend om veel over Jim te praten. In de weken nadat hij stierf, was ik bitter en zo verschrikkelijk boos. Ik voelde de woede iedere dag aanzwellen. Totdat ik besloot die om te zetten in iets constructiefs en goeds.’

Diane Foley: 'We geven anderen de hulp die ik zelf niet kreeg.' Beeld Linelle Deunk voor de Volkskrant

James, zo beschrijft Foley in haar deze week verschenen boek *Als*

- dagen waarin hij werd mishandeld en gemarteld, en zijn familie in de Verenigde Staten alles op alles zette om hem terug te krijgen. Dat dat niet lukte, zo schrijft Foley, lag grotendeels aan een chronisch gebrek aan hulp van de Amerikaanse regering.

De woede en frustratie die dat teweegbracht, was voor haar de reden om drie weken na zijn dood de James W. Foley Legacy Foundation op te richten, een stichting die zich sindsdien inzet voor gegijzelde Amerikanen en hun familieleden. 'Als er nu een Amerikaan wordt ontvoerd, is er voor familieleden een telefoonnummer om te bellen, namelijk het onze. Wij kunnen ze doorsturen naar het juiste overheidsorgaan, we werken nauw samen met de Verenigde Naties en met hulporganisaties als Amnesty International en Human Rights Watch. We bieden psychische bijstand, helpen families herdenkingsbijeenkomsten te organiseren, we interviewen slachtoffers, laten onderzoeken uitvoeren.'

Kijk bijvoorbeeld naar de acht Amerikaanse Israëliërs die op 7 oktober door Hamas werden ontvoerd, zegt Foley. 'Ons team gaat regelmatig bij alle acht families op bezoek. We geven ze mediaadvies, leggen ze uit waar ze juridische bijstand kunnen krijgen. We hebben mensen die veel in politieke kringen verkeren en hun zaken onder de aandacht brengen bij senatoren. En vooral: we luisteren naar wat ze nodig hebben. We geven ze de hulp die ik zelf niet kreeg.'

Want zelf kreeg u nauwelijks hulp toen uw zoon werd ontvoerd?

'President Obama vertelde mij vlak na de onthoofding dat mijn zoon altijd zijn hoogste prioriteit was geweest. Maar dat was gewoon een glasharde leugen. Sterker nog: tijdens de gijzeling wist niemand in heel Washington wat ze met ons aan moesten. Er was geen protocol en binnen de overheid was er niemand die de

buitenland waren gekidnapt. We zijn wekenlang van het kastje naar de muur gestuurd. Pas na veel uren kregen we een beginnende FBI-agent toegewezen, maar hij had nog nooit zoiets meegemaakt. Hij was nog nooit in Syrië geweest, sprak de taal niet. Hij had geen idee. Weet je wat hij ons adviseerde? Dat we de Syrische president Assad misschien om hulp konden vragen.'

Er werd jullie ook geadviseerd vooral niet in de openbaarheid te treden, want bekendheid zou de waarde van Jim als gegijzelaar alleen maar vergroten. Waarom besloten jullie na een aantal maanden toch de media in te lichten?

'De eerste drie maanden nadat hij werd ontvoerd, hielden we inderdaad op aanraden van de overheid onze mond, maar toen dat helemaal niets hielp, besloten we in januari 2013 de pers in te lichten. Daarna begon de hulp binnen te stromen. De krant waar Jim veel voor werkte hielp ons, net als persbureau AFP, en dankzij al die aandacht kregen we niet alleen een veel betere FBI-agent toegewezen, we kregen bovendien een bericht uit België. Van de vader van een 19-jarige Syriëganger die Jim in een gevangenis had gezien. Dat was de eerste keer dat we hoorden dat hij nog leefde.'

In de maanden daarna, zo beschrijft Foley in haar boek, kwam er mondjesmaat contact met de gijzelnemers op gang. Alleen weigerde de Amerikaanse overheid te onderhandelen met terroristen over bijvoorbeeld een gevangenenruil of het betalen van losgeld. In plaats daarvan werd er, vlak voor de onthoofding van Foley, een geheime reddingsmissie naar Syrië gestuurd. Die mislukte echter, omdat de gevangenen inmiddels waren verplaatst. De kosten van die missie lagen waarschijnlijk miljoenen euro's hoger dan de kosten van eventueel losgeld waren geweest, schrijft Foley.

In uw boek noemt u de dood van uw zoon een politieke

‘Omdat president Obama besloot niet te onderhandelen met de gijzelnemers, zijn er zes Amerikanen vermoord, onder wie mijn zoon. Geen soldaten, maar onschuldige journalisten en hulpverleners. Obama was een briljant president, begrijp me niet verkeerd, maar hij maakte op dat moment een keuze die onze familie heeft vernietigd.’

Waarom weigerde hij te onderhandelen?

‘Dat deden de VS nooit. Met terroristen praat je niet. Dat was de opstelling die stamde uit de jaren onder president Bush en die zeker in die tijd aansloeg omdat het hard en mannelijk overkwam. Alleen is het op geen enkele vorm van onderzoek gebaseerd. Later bleek bijvoorbeeld dat de Deense, Franse en Spaanse regeringen wel gewoon onderhandelden over hun gegijzelde landgenoten die samen met Jim vastzaten, en zij zijn allemaal vrijgelaten.’

De filosofie was: als je onderhandelt met terroristen, draait dat vaak uit op het betalen van losgeld en dat zou niet alleen nieuwe ontvoeringen in de hand wekken, je financiert er bovendien je vijanden mee. Begrijpt u die argumenten?

‘Ik ben van mening dat een overheid er alles aan zou moeten doen om landgenoten die ergens onschuldig vastzitten terug te halen. Je moet daarbij uiteraard inschatten of je met je losgeld een precedent schept voor nieuwe ontvoeringen. En of losgeld überhaupt de reden is van de ontvoering. Ik erken de enorme complexiteit van gijzelingen – er is helemaal niets simpels aan. Maar simpelweg zeggen dat we niet met de gijzelnemers praten, omdat het terroristen zijn, lijkt mij een zeer arrogante aanpak.’

‘Onze stichting laat bovendien veel studies uitvoeren naar gijzelingen en uit geen enkel onderzoek blijkt dat er meer gijzelingen plaatsvinden wanneer je losgeld betaalt. Het heeft dus geen motiverende werking. Het enige bewijs dat wij zien, is dat gijzelaars vaker worden vermoord wanneer je weigert te

president Joe Biden het totaal anders aanpakt dan Obama. Hij onderhandelt wél en kiest daarmee voor een veel slimmere diplomatieke aanpak.'

Waarom vaart president Biden een andere koers dan Obama?

'Na de dood van Jim zagen heel veel mensen de fout in, onder wie een aantal beleidsmakers zelf. Ze gaven toe dat ze de kwaadaardigheid van IS hadden onderschat en dat er wellicht een slimmere aanpak nodig was. Ook begrepen ze dat er zoiets bestaat als een morele verantwoordelijkheid om je burgers te beschermen. Ze zeiden: dit moeten we vanaf nu beter doen. En dat gebeurde ook daadwerkelijk. Al in december – dus iets meer dan drie maanden na Jims dood – gaf president Obama het National Counterterrorism Center de opdracht om het gijzelingenbeleid volledig te herzien.'

Diane Foley: 'Mijn zoon was een idealist en het voelt alsof hij mij dat stokje heeft doorgegeven.' Beeld Linelle Deunk voor de Volkskrant

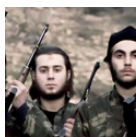
Sindsdien werd ook een speciaal presidentieel gezant voor

directe dialoog Amerikanen die vastzitten in het buitenland probeert vrij te krijgen. En grotendeels dankzij het lobbywerk van de stichting van Foley, werd in 2020 een wet aangenomen waardoor Amerikaanse gegijzelden ook juridisch recht hebben op onder meer een professionele onderhandelaar namens de overheid.

‘Het beleid is sindsdien fundamenteel veranderd’, zegt Foley. ‘Kijk bijvoorbeeld naar Israël. Gelijk na 7 oktober werd een overheidsteam vol onderhandelaars die kant opgestuurd dat er sindsdien alles aan doet om met bemiddeling van Qatar de acht Amerikaans-Israëlische gegijzelden vrij te krijgen. In mijn tijd was het ondenkbaar dat er een Amerikaanse delegatie naar Syrië zou reizen.’

‘Sinds Jim is vermoord, zijn er dankzij onderhandelingen meer dan honderd onschuldige Amerikanen bevrijd uit hun gevangenschap. Dat is toch bijna niet voor te stellen? Laatst nog is er een missionaris die zes jaar lang onder wrede omstandigheden in Mali vastzat, naar huis gekomen. Dat beschouw ik als iets buitengewoons. Daarom zei ik je net dat het ook voor mij persoonlijk helend werkt. Het voelt alsof ik een vervolg geef aan de goedheid en moed die Jim ook tijdens zijn werk als journalist tentoonstelde. Mijn zoon was een idealist en het voelt alsof hij mij dat stokje heeft doorgegeven. Alsof hij, via dit werk, elke dag tegen mij zegt: mama, nu is het jouw beurt. Dat is een fijn gevoel.’

Lees ook

Het kalifaat is verwoest, maar uit de puinhopen herrijst een nieuwe IS-achtige groep

Hoe verder van ons bed, hoe sneller schokkende beelden worden getoond

De Ierse schrijver Colum McCann, samen met Diane Foley. Fotografie: JOEL SAGET / AFP. Beeld ANP / AFP

Boekrecensie Memoir

Moeder van onthoofde James Foley botste op de kille Amerikaanse overheid van president Obama

Oorlogsjournalist James Foley werd tien jaar geleden door IS-terroristen onthoofd. Een

Voorpagina

Editie

Best gelezen

Zoeken

Rubrieken

empathisch en gelaagd boek laat zien hoe het zijn moeder Diane Foley sindsdien verging.

Iris Pronk 3 maart 2024

Diane Foley heeft de video nooit bekeken. De video waarop te zien is hoe haar zoon James, freelance oorlogsjournalist, onthoofd werd door een zwartgemaskerde IS-terrorist. Wel zag ze de iconische foto die bij miljoenen mensen ter wereld op het netvlies is gebrand: haar zoon, gekleed in een knaloranje overall, geknield in de Syrische woestijn. Naast hem zijn moordenaar, het mes tegen het dijbeen geklemd, al bijna in de aanslag. Het was augustus 2014.

Blijf op de hoogte

Krijg een melding bij belangrijke artikelen over Algemeen nieuws.

Hoe leef je verder, als je zoon op barbaarse wijze is afgeslacht? Nadat hij eerst bijna twee jaar werd gegijzeld? Diane Foley, inmiddels 75 jaar, wijdde zich volledig aan zijn nagedachtenis. Ze richtte het James W. Foley Legacy Fund op, een fonds dat hulp biedt aan gegijzelde Amerikanen en hun familieleden. Ook lobbyt ze al tien jaar voor een betere bescherming van Amerikanen in het buitenland en een krachtiger optreden van de Amerikaanse overheid. Zeer ervaren voor de camera's is ze inmiddels. Welbespraakt, vastberaden, in zekere zin geharnast.

Maar nu ligt er *American Mother*, in de vertaling *Als moeder* geheten: een boek van Foley en de Ierse, in New York woonachtige schrijver Colum McCann. Hij schreef het eerste en het derde deel, zij grotendeels het tweede. De stijl is beeldend, concreet en ingetogen

Voorpagina

Editie

Best gelezen

Zoeken

de stille ziel van het verhalen vertellen', noteert hij ergens. Uit hun samenwerking ontstond een gelaagd en intiem beeld van een diepgelovige, gezagsgetrouwe moeder van vijf kinderen, verpleegkundige van beroep, die noodgedwongen op de barricaden staat.

Acht keer levenslang

McCann schreef eerder romans waaruit een groot maatschappelijk engagement en inlevingsvermogen spreken. Zoals *Apeirogon* (2020), geïnspireerd op het waargebeurde verhaal van een Palestijnse vader en een Israëliische vader, die allebei een dochter verloren in het oorlogsgeweld. Bij Diane Foley raakte hij betrokken door een foto die hij toevallig zag van James, genomen in een militaire bunker in Afghanistan, enkele jaren voor zijn dood. Op de foto zit James te lezen: uitgerekend een roman van Colum McCann. Dat raakte McCann zo, dat hij Diane aanbood om haar te helpen haar verhaal op te schrijven.

Een jaar lang trokken ze met elkaar op, de moeder en de schrijver. McCann ging in 2021 met haar mee naar de rechtszittingen waarin Alexandra Kotey terechtstond. Hij is een van de 'Jihadi Beatles', vier uit Groot-Brittannië afkomstige IS-terroristen die verantwoordelijk waren voor de moord op James. Hoewel velen het haar hadden afgeraden, besloot Diane dat ze een gesprek wilde met Kotey, die inmiddels is veroordeeld tot acht keer levenslang.

Het boek begint in de nacht voorafgaand aan hun ontmoeting. Diane heeft een knoop in haar nek, in haar binnenste klinkt 'een symphonie van verwarring. Compassie. Wraaklust. Verbittering. Barmhartigheid. Verlies. Genade.' Slapen kan ze natuurlijk niet, ze bidt en piekert urenlang hoe ze de moordenaar van haar zoon moet noemen: 'Alexanda. Alex. Alex Kotey. Meneer Kotey. Nee, niet 'meneer', dat niet.'

Zo laat McCann de lezer meekijken en meevoelen met moeder Diane, die een bewonderenswaardig genuanceerde kijk op de mensheid heeft behouden. Zelfs met Kotey en vooral met zijn jonge dochtertjes – die vaderloos moeten opgroeien – voelt ze mee. Compassie en vergeving: het zijn belangrijke begrippen voor Diane. Maar een heilige is ze zeker niet, haast McCann zich te schrijven, dat woord vervult Diane met gêne: ‘Ze is moeder. Dat is alles, en het is meer dan genoeg.’

Als moeder heeft meer te bieden dan een persoonlijk portret van Diane en haar zoon. Het bevat ook een aanklacht tegen de manier waarop redacties overal ter wereld de oorlogsverslaggeving overlaten aan onbeschermden en slechtbetaalde freelancers zoals James. Terwijl de zoektocht naar de waarheid toch al wordt bemoeilijkt door anti-journalisten-sentimenten wereldwijd.

Pas na zijn dood krijgt Diane echt zicht op het werk van haar zoon in gevaarlijke gebieden als Libië, Irak en Syrië. James werd door rechtvaardigheidsgevoel en idealisme gedreven, en waarschijnlijk ook door een zucht naar avontuur. En door ‘morele moed’ – een begrip dat voor zijn moeder na zijn dood een extra lading krijgt. Met diezelfde morele moed wil zij opkomen voor lotgenoten van James.

No-budget-journalistiek

Om geld ging het James in elk geval niet. Soms kreeg hij voor een verhaal maar 70 dollar betaald, ontdekte Diane achteraf. Aan de frontlinie zat hij in het allergeoorste hotel, op zoek naar de goedkoopste tolken en beveiligers. James en zijn freelance collega’s bedreven geen ‘low-budget-journalistiek’, maar ‘no-budget-journalistiek’. Een misstand, benadrukken Foley en McCann.

Een van de interessantste verhaallijnen in het boek is die van een

had gevoerd. De gijzelnemers eisten honderd miljoen dollar voor James, maar de Amerikaanse regering onderhandelt niet met terroristen. En de familie Foley mocht geen fondsen werven om het losgeld zelf bij elkaar te krijgen, op straffe van rechtsvervolging.

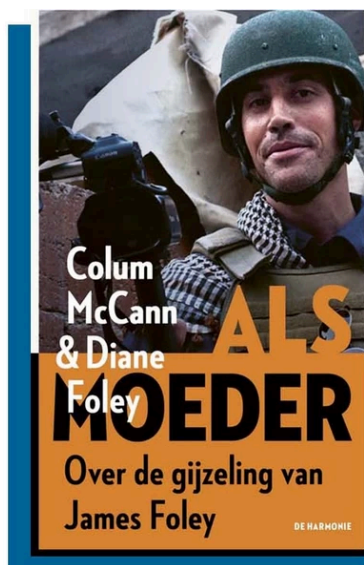
James (koosnaam Jim) zat gevangen, op wisselende locaties in Syrië, van november 2012 tot zijn dood in augustus 2014. Al die tijd doorkruiste Diane, ruimschoots de zestig gepasseerd, op eigen kosten de Verenigde Staten om hulp en steun voor haar zoon te krijgen. ‘Jim is onze topprioriteit’, beweerden overheidsfunctionarissen, maar ze deden weinig. Hooggeplaatsten tot in het Witte Huis stonden ‘machteloos’. Diane hoorde dat woord zo vaak dat ze er een hekel aan kreeg: ‘Met name als het uit de mond van zulke machtige mensen kwam’.

Te laat, op de verkeerde locatie

Intussen kregen landen als Spanje, Italië en Frankrijk hun gegijzelden wél vrij, ze betaalden ook losgeld, niet rechtstreeks maar via stille diplomatie. Alleen de Britse en de Amerikaanse overheden bleven onbuigzaam. Na James’ dood werd bekend dat Amerikaanse militairen toch een poging hadden gedaan hem vrij te krijgen. Maar ze kwamen volgens Foley en McCann te laat, met verouderde informatie, op de verkeerde locatie.

Pijnlijk is het verslag van Diane’s ontmoeting met Obama, drie maanden nadat James werd vermoord. Ze zaten aan een lange donkere tafel, de president nam slokjes van zijn thee. Diane was een beetje verbaasd dat haar niets werd aangeboden, ‘maar het was niet het moment om over goede manieren in te zitten’. Obama wist niet wat hij moest zeggen, keek haar nauwelijks aan. Er werden wat foto’s genomen en binnen tien minuten stond Diane weer buiten. Later gaf ze hem overigens een herkansing en hield Obama tijdens een herdenkingsbijeenkomst een mooie speech.

Onder Trump en Biden is het Amerikaanse beleid inmiddels verbeterd en krijgen families van gegijzelden meer bijstand. Naar schatting worden er jaarlijks minimaal 250 Amerikanen in het buitenland ontvoerd. Ze zitten gemiddeld vijf jaar gevangen.

Colum McCann & Diane Foley

Als moeder. Over de gijzeling van James Foley

Vert. Kitty Pouwels

De Harmonie; 270 blz. 24,90

undefined

Boekrecensies >

- ▶ [Het korte verhaal zit Machteld Siegmann als gegoten](#)
  - ▶ [Boekrecensies van de week: De levens van Claus, de gijzeling van James Foley en eindelijk: de nieuwe Murat Isik](#)
  - ▶ [Robert Seethaler schetst een parade van kleurrijke cafébezoekers](#)
-

De boeken van dít moment >

Voorpagina

Editie

Best gelezen

Zoeken

“Als we elkaar haten, verliest iedereen”
Diane Foley over de moordenaar van haar zoon

16

Oekraïne telt zijn doden
Na twee jaar 31.000 soldaten-graven

2-3

Chroniqueur van de bourgeoisie
Benoît van Innis leeft voort in zijn tekeningen

6-7

“Hoe meer ik doe, hoe meer energie ik eruithaal”
Studenten klussen vaker bij tijdens het schooljaar

18-19

Aanval is ingezet op winstbejag in woonzorgcentra

OUDERENZORG In woonzorgcentra zal geen winst meer gemaakt mogen worden op zorg, want die wordt grotendeels betaald met publieke middelen, zegt Vlaams minister Hilde Crevits. Ze wil verhinderen dat die wegvloeien naar grote en buitenlandse investeerders.

Maken woonzorgcentra te veel winst? Vorig jaar ontstond ophef over de woonzorggroep Orpea, die ook in ons land actief is. De Franse onderzoeksjournalist Victor Castanet onthulde dat die groep er in Frankrijk jarenlang in slaagde om winst te maken op publieke middelen, door te besparen op zorg. Er werd zelfs bespaard op incontinentiemateriaal en voeding. De top van het bedrijf had zich daar jarenlang mee verrijkt. Ook rees er bezorgdheid over de zogenaamde ‘managementfees’, die grote zorggroepen doorrekenen aan de bij hen aangesloten woonzorgcentra.

Zulk winstbejag ten koste van oudere en kwetsbare personen wil de Vlaamse minister van Welzijn Hilde Crevits (CD&V) uitsluiten. De Vlaamse regering keurde vrijdag haar voorstel van decreet goed, dat stelt dat winst maken op zorg in de ouderenzorg verboden wordt. Het gaat om het principe, de details worden later uitgewerkt via besluiten van de Vlaamse regering. De kans is groot dat dit niet meer lukt voor de verkiezingen van juni.

De motivatie van de overheid is tweeledig: er is geen maatschappelijk draagvlak om winst of meer opbrengsten te realiseren op zorgverlening in de residentiële ouderenzorg, zegt de minister. Bovendien wordt die zorgcomponent vooral gefinancierd door de Vlaamse overheid, dus is het niet correct om daar winst uit te puren.

Ook krijgt Zorginspectie de bijkomende bevoegdheid om “achterliggende entiteiten” financieel doorlichten. Daarmee wordt bedoeld: de investeringsmaatschappijen die gebouwen verhuren aan woonzorgcentra en daar door grote winsten oprijken. Elke dienstverlening aan woonzorgcentra moet “marktconform” zijn.

Winst om te investeren

“De vraag is wat de minister verstaat onder winst, en wat ze verstaat onder zorg. Het ontwerpdecreet geeft daarover geen uitsluiting”, zegt Johan Staes, gedelegeerd bestuurder van Vlozo, de koepel van privé-woonzorgcentra. Ook Orpea en andere grote groepen, zo-

als Korian en Armonia, zijn bij Vlozo aangesloten, net zo goed als kleinere privéspelers. Staes beklemtoont dat hij achter het principe staat: publieke middelen voor de zorg moeten altijd terug naar de zorg gaan. “Maar dat betekent volgens ons niet dat je niet mag proberen om efficiënter te werken, en geld over te houden, zodat je dat weer kunt investeren. Bijvoorbeeld

“Onder meer infrastructuur en digitalisering worden ondergefinancierd. Wij hebben die meerprijs nodig om rond te komen”

Margot Cloet

Gedelegeerd bestuurder Zorgnet-Icuro

in nieuwe technologie.”

“Ik geef een voorbeeld: een Belgisch bedrijf heeft slimme luier-technologie ontworpen, waardoor je ’s nachts geen bewoners nodig wakker hoeft te maken. Woonzorgcentra hebben een financiële buffer nodig om in zulke dure zorgtechnologie te kunnen investeren.”

Winst op de hotel- en lekosten van bewoners moet volgens Vlozo wel nog kunnen: “Anders zal de sector niet meer aantrekkelijk zijn voor investeerders. En zonder hen kunnen we in Vlaanderen de toekomstige vergrijzing en verziening niet opvangen.”

Transparante boekhouding

Ook Zorgnet-Icuro, de koepel van caritatieve vzw's, zegt dat de woonzorgcentra winst nodig hebben om te kunnen herinvesteren in de zorg. Gedelegeerd bestuurder Margot Cloet: “Omdat de publieke middelen niet volstaan. De overheid komt niet tussen in de volledige anciënniteit van onze verpleegkundigen - de jaren na 16 jaar dienst betalen de woonzorgcentra zelf. Ook

infrastructuur en digitalisering zijn ondergefinancierd. Wij hebben die meerprijs nodig om rond te komen. Zeker nu ook onze andere bron van inkomsten gereguleerd wordt: we mogen de dagprijzen sinds dit jaar indexeren, maar ze worden tegelijk begrensd. De overheid moet wel nog enige ruimte voor ondernemen laten, en niet te zeer vervallen in reguliën.”

Het verbot op winst op zorg maakt deel uit van een pakket aan striktere financiële regels voor de sector. Crevits wil dat woonzorgcentra ook een transparante boekhouding doorvoeren en laat alvast honderd van hen daarmee starten, op prof. Ze trekt 12 miljoen euro uit om de centra daarin te ondersteunen. Haar woordvoester zegt dat uit dit resultaat duidelijker zal blijken waar de scheidslijn ligt tussen de hotelkosten en de zorgkosten. Op termijn moet dat ook tot facturen leiden die het onderscheid laten zien, waardoor bewoners beter begrijpen waarvoor ze betalen.

Verleke Boel

GESPREK MET **MOEDER DIANA FOLEY (75) OVER**

«In zijn laatste

Ze wilde de beul van haar zoon in de ogen kijken, met hem spreken, zijn verhaal kennen. En daarmee verbaast de Amerikaanse Diane Foley de wereld. Want zij is de moeder van oorlogsjournalist Jim Foley (40), de eerste gijzelaar die door IS-terroristen werd onthoofd, een executie die in 2014 een schokgolf door de wereld joeg. «Maar Jim zou gewild hebben dat ik toonde dat ik niet bang ben voor hem.»

Annick GROBBEN

Ze mag dan al 75 zijn, haar energie is als van een wervelwind. Vrijdagmiddag, ze heeft er al een vlucht uit Londen op zitten en stapt in Amsterdam gezwind uit een taxi, klaar voor weer een interview. Diane Foley heeft dan ook een missie te volbrengen. Samen met de Ierse schrijver Colum McCann schreef ze het hartverscheurende boek 'Als moeder', over de gijzeling van haar oudste zoon James – die zij Jim noemt. «Hoe meer ik kan praten over Jim, hoe liever ik het heb», zegt ze. «Daarom reis ik de wereld rond. Jim zou trots zijn op me, maar: hij zou ook wat beschaamd zijn, eerlijk gezegd. Als journalist wilde hij namelijk nooit zelf de story zijn, maar anderen een stem geven. Mij troost het over hem te praten, het helpt me om te verwerken.»

Wie herinnert het zich niet meer? Het beeld van de nakende onthoofding van James Foley – hij in Syrisch woestijnzand geknield, in een oranje overall, met naast hem een in het zwart geklede jihadist met een mes – staat op het netvlies van de wereld gebrand. Omdat de wereld toen, in augustus 2014, voor het eerst met zo'n barbaarse executie door terroristen van de Islamitische Staat (IS) te maken kreeg. Omdat het gevaar van IS op dat eigenste moment in miljoenen huiskamers doordrong. Het zou één van de meest iconische beelden van deze eeuw worden.

635 dagen gegijzeld

Nooit zal ze, zo zegt Diane Foley, vergeten hoe het voelde toen ze het nieuws van de executie vernam. «Mijn man John en ik zaten met mijn zus thuis aan de keukentafel. Ik weet nog, de lucht was blauw, vogels vlogen door de lucht. Er werd gebeld met de boodschap dat iemand een foto van Jim op Facebook had gezet. Ik klikte op mijn laptop. Een woestijnlandschap. Een oranje overall. Een man in het zwart, alleen zijn ogen waren te zien. Alle tijd verdween uit de tijd. Daar was mijn zoon, of iemand die op mijn zoon leek, met zijn bebloede hoofd op zijn rug. Ik keek niet eens weg van het gruwelbeeld. Want dit moest zijn gefotoshoot. Een wrede grap. Maar 's avonds zei president Barack Obama in het nieuws dat onze zoon dood was. Ik werd verscheurd, uiteengerukt. Niets had ooit in de verste verte zo gevoeld. Mijn oudste kind. Jim.»

Jim, die als oorlogsreporter in Syrië verslag deed van het leed van de burgerbevolking, had 635 dagen gevangen gezeten met andere gijzelaars, voor hij in die woestijnvlakte de dood vond. 635 dagen lang blootgesteld aan uitzonderlijke wreedheden, uitgevoerd door een jihadistisch kerngroepje van Britse beulen die in de media The Beatles werden genoemd. Niet wetend hoe ze haar verdriet in bedwang zou moeten houden, raapte Diane Foley zeven jaar na de executie al haar moed bijeen om één van de beulen van haar zoon – 'Beatie'

**«Ik zag het
gruwelbeeld en dacht:
dit moet Photoshop
zijn. Maar 's avonds zei
president Obama
in het nieuws dat
onze zoon dood was»**

DIANE FOLEY

HAAR ZON, DE EERSTE GIJZELAAR DIE WERD ONTHOOFD

Ogenblikken zal Jim aan ons, zijn familie, hebben gedacht»

Alexanda Kotey (41), die schuld bekende aan gijzeling resulterend in de dood – onder ogen te komen.

Amerikaanse bommen

De ontmoeting was onderdeel van een bijzondere afspraak: als Kotey instemde om te spreken met nabestaanden die dat wilden, zou hij de gevangenis in de VS na vijftien jaar mogen verlaten om de rest van zijn levenslange celstraf in isolatie in Engeland uit te zitten. Jims vader John (75), een arts op rust, en zijn drie broers en zus weigerden om Kotey te zien. «Waarom die terrorist een podium gunnen? Waarom hem niet gewoon laten wegroten in zijn cel? Maar Diane Foley zou de beul zelfs drie keer spreken, in een gerechtsgebouw in Virginia. Dat het onbegrijpelijk lijkt, dat je als moeder zou willen spreken met één van de moordenaars van je kind. Met, in dit geval, een terrorist die qua wreedheid niet moest onderdoen voor de wreedste 'Beetle', wijlen Mohammed Emwazi, die haar zoon het mes over de keel trok. Met de jihadi die haar zoon tijdens zijn gijzeling martelde. Waarom wilde ze hem zien? «Omdat Jim ook met hem zou hebben gepreut, om zijn kant van het verhaal te horen», zegt ze. «Dat weet ik zeker, als zijn moeder. Jim gaf in zijn job bij voorkeur een stem aan wie nooit wordt gehoord. Hij wilde begrijpen. Ik heb geleerd uit die gesprekken. Wanneer zo'n Alexandra (Diane noemt Kotey steevast bij de voornaam, red.) vertelt over hoe hij de vrouw en baby van een collega vanonder het puin heeft gehaald, gedood door Amerikaanse bommen, dan zegt dat ook iets. Amerika heeft ook veel fouten gemaakt. Het rechtvaardigt niet wat hij Jim en al die andere gijzelaars heeft aangedaan, maar het helpt om te begrijpen. De waarheid is dat iedereen verliest wanneer we haten. Jim zou ook hebben gewild dat ik Alexandra zou laten zien dat ik niet bang voor hem ben, en dat heb ik ook gedaan.»

«En ook: ik wilde Alexandra vertellen wat voor een goed mens Jim was. Die gijzelnemers waren zo beïnvloed door haat en IS-propaganda dat ze in al die onschuldige gevangenen iets kwaads zagen. Maar mijn zoon had een goed hart: dat wilde ik Alexandra zeggen. Laat hem daar maar over nadenken, dat hij goede mensen de dood heeft ingejaagd. In de hoop dat hij op termijn zelf meer in zijn hart gaat kijken en een beter mens wordt. Dat is iets wat hoop geeft. Weet je wat me echt heeft geraakt? Dat hij me foto's van zijn drie dochtertjes – drie prachtige meisjes – liet zien en begon te wenen omdat hij al te goed beseft dat hij die kinderen waarschijnlijk nooit nog terugziet. Toen had ik medelijden. Met hem én met die kinderen. Langs beide kanten is het allemaal zo intens triestig. En natuurlijk verdient hij het dat hij nooit nog zal vrijkomen, maar niettemin blijft het triestig.»

Geen lichaam

Ze heeft geen contact meer met de beul van haar zoon en is daar ook niet op uit. Op de vraag of ze hem heeft vergeven, moet ze naar de juiste woorden zoeken. «Ik vind het moeilijk om hem volledig te vergeven, omdat hij ook geen vergeving heeft gevraagd voor wat hij Jim heeft aangedaan. Hij heeft meer dan eens zijn spijt betuigd voor wat ik als moeder heb moeten doorstaan, maar niet één keer heeft hij zijn spijt uitgedrukt voor

Fan van Kuifje die verhalen achter het front wilde vertellen

James Foley werd geboren op 18 oktober 1973, als oudste van vijf. Zijn moeder Diane was verpleegster, zijn vader John arts. Het gezin groeide op in Wolfeboro, New Hampshire.

James was als kind al nieuwsgierig naar de wereld. Hij verslond boeken. Eén van zijn favorieten was Kuifje. Zijn moeder denkt dat haar zoon zich als kind al liet betoveren door een bestaan waarin ontdekkingen tot een verhaal werden verwerkt.

Zijn eerste grote journalistieke opdracht kwam in 2008, toen hij als embedded journalist met het leger meeging naar gebieden als Koeweit, Irak, Afghanistan. Hij was typisch een moderne journalist: videocamera in zijn hand, digitale fotocamera om zijn nek en notitieboekje in zijn borstzak.

In 2011 trok hij als freelanceer naar Libië. Hij wilde als oorlogsreporter een diepere waarheid bereiken. Wat hem na aan het hart lag, waren de families achter de frontlinie, die immers onder de oorlog leden. Hij werd datzelfde jaar 44 dagen in Libië gegijzeld.

In januari 2012 reisde hij naar Syrië als freelance videjournalist. In oktober keerde hij even naar zijn familie terug om zijn verjaardag te vieren. Het zou de laatste keer zijn dat zijn familie hem zag.

Op 22 november 2012 werd hij in het noorden van Syrië gekidnap. Op 19 augustus 2014 werd Jim als eerste gijzelaar van IS-terroristen onthoofd.

Onder: het beeld dat op het netvlies van de wereld gebrand staat. Maar voor Diane blijft Jim altijd de zoon die de motor van de familie was.

OBTAINED BY ABC

wat hij Jim heeft aangedaan. En ik weet heus wel dat hij loog toen hij zei dat hij Jim maar twee keer heeft afgeranseld. Van teruggekeerde gijzelaars weet ik dat hij Jim veel vaker heeft geslagen. Ik weet zelfs niet of ik moet geloven dat hij niet bij de executie aanwezig was. Voor hetzelfde geld was hij daar wel. Ik had zo gehoopt dat hij eerlijker was over wat hij met Jim heeft gedaan, zo gehoopt dat hij me eender wat over Jim zou hebben verteld. Maar dat heeft hij niet, hij wilde er niet op ingaan. Hij wilde Jim niet als mens zien. Dus hem volledig vergeven? Nee. Misschien ooit. Maar nu niet.»

De onthulling waar Diane Foley het meest op had gehoopt, kwam er niet. Kotey heeft haar niet verteld waar Jim begraven ligt, ook al heeft ze het hem op de man af gevraagd. «Maar eerlijk? Het doet er niet meer zo heel veel toe. Er zijn twee uitvaarten voor Jim geweest, we hebben een plek om hem te gedenken, al liggen zijn botten daar niet. Jim is aldoor bij ons, in ons hart.»

'Hoe gaat het, mom?'

Dit is de moeder die tijdens de gijzeling van haar zoon hemel en aarde heeft bewogen, tot in het Witte Huis toe, om haar ontvoerde zoon thuis te krijgen. Die nooit heeft kunnen accepteren dat de Amerikaanse regering-

Obama weigerde te onderhandelen met de terroristen, terwijl voor Europese gijzelaars wel losgeld werd neergegeld. Die zich immers in de steek gelaten voelde toen ze te horen kreeg dat ze zelfs strafrechtelijk kon worden vervolgd als ze zélf de 100 miljoen euro losgeld voor het leven van haar zoon durfde bijeen te zoeken. Dit is de moeder die, in geval zo'n ruil ook maar enigszins mogelijk was geweest, de plaats van Jim had willen innemen, want met Jim was ook haar hart gekidnap. «Wat ik het meest van hem mis? Zijn lach», zegt ze minzaam. «Hij was echt zo'n optimistisch persoon. Jim was ook degene die, als hij van een buitenlandse opdracht weer thuis was, de hele familie naar huis deed afzakken. Was hij thuis, dan wilde iedereen in ons huis zijn. Hij was in zekere zin de motor van onze familie. En een uitzonderlijk luisteraar. Eenmaal thuisgekomen, zou hij nooit ver-

«Zijn beul toonde me foto's van zijn drie dochtertjes en begon te wenen: hij beseftte dat hij die waarschijnlijk nooit terugziet. Toen had ik medelijden, met hem én die kinderen»

DIANE FOLEY

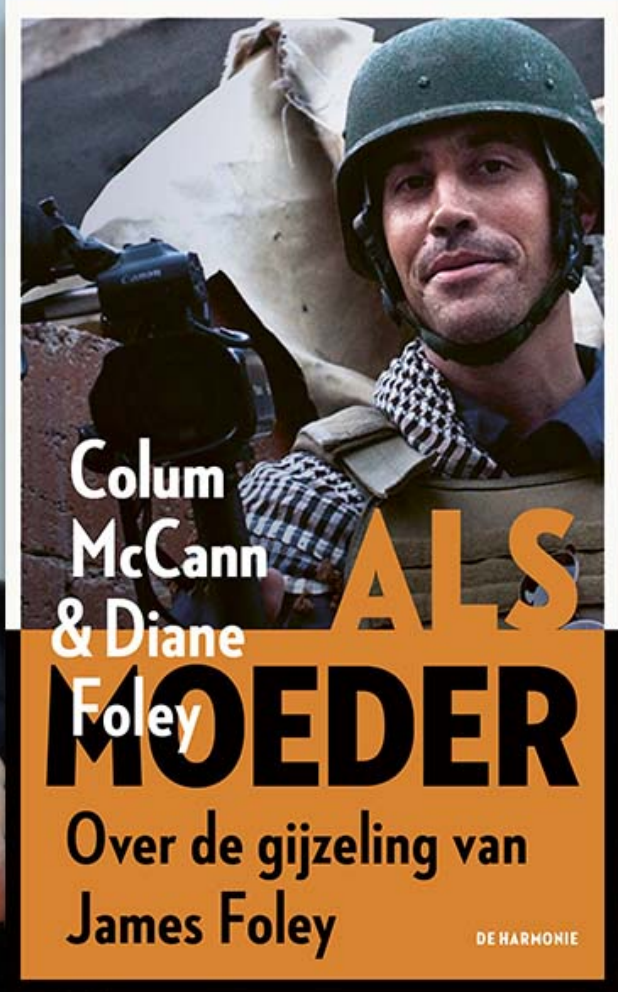
geten om me mee te nemen naar een koffiebar, om dan te vragen: 'Hoe gaat het met jou, mom?' Ik heb het geen van mijn andere vier kinderen ooit weten doen. (lacht)»

En al is niets nog hetzelfde sinds Jim stierf, Diane zegt dat ze absoluut nog gelukkig kan zijn. «Ik haal mijn geluk uit mijn vier andere kinderen, uit mijn zeven prachtige kleinkinderen. En al hebben mijn man en ik het de voorbije jaren niet altijd even makkelijk gehad, omdat we ons verdriet elk op een andere manier verwerken, ik ben blij dat we als koppel overeind bleven.»

God bij hem

Of ze zich heeft afgevraagd wat Jim in zijn laatste ogenblikken heeft gedacht? «Toch wel», zegt ze. «En ik ben er vrijwel zeker van dat hij in gedachten bij ons, bij zijn familie, was. Hij hield zo ontzettend veel van ons, en omgekeerd. Hij zal aan onze liefde hebben gedacht. En ik weet dat ook God bij hem was en dat dat hem in die bange ogenblikken moed en kracht zal hebben gegeven.»

De video over de onthoofding van haar zoon heeft ze nooit gezien en zal ze nooit bekijken. «Het statische beeld was al erg genoeg. Het heeft zich lang in mijn hersenen gebrand. Zo vaak heb ik gewenst dat ik het niet had gezien, maar de verschrikkelijke waarheid was dat ik een glimp van hem had opgevangen helemaal aan het eind, met samengeknepen ogen tegen de zon om het script te kunnen lezen dat voor hem was geschreven. Maar inmiddels is dat vreselijke beeld uit mijn gedachten. Wat ik nu onthoud, zijn de mooie dingen over mijn zoon. Zijn goedheid.»

Credit Elizabeth Eagle

Diane Foley

“Ik ben Dimitri Bontinck eeuwig dankbaar. Hij gaf me hoop toen ik er zelf geen meer had”

De Amerikaan James Foley werd onsterfelijk nadat hij voor ogen van de hele wereld onthoofd werd door IS. Tien jaar later vertelt z'n moeder Diane voor het eerst haar volledige verhaal. Met grote dank aan twee Belgen.

KRISTOF BOHEZ

“Ik ben zo blij dat je de tijd nam om me in Amsterdam op te zoeken,” zegt Diane Foley met het soort Amerikaanse vriendelijkheid waarvan je niet weet of die uit het hart of een handboek komt. De nu 75 jaar jonge vrouw is bezig aan een internationale promotie voor haar boek *American mother* (Als moeder in het Nederlands), over haar in 2014 vermoorde zoon James, of lievelijk Jim. Diens laatste momenten als oorlogsreporter staan in het collectieve geheugen gegrift, omdat ze zo zichtbaar waren op Youtube. Er zat een kaalgeschoren man in oranje plunje op de knieën, naast een zwart gemaskerde man met een mes. Gijzelhorror in de Syrische woestijn.

Het waren de dagen waarin de wereld beefde voor de terreur van Islamitische Staat. In het Joods Museum in Brussel waren pas vier mensen gedood, aanslagen in Parijs (2015) en Zaventem (2016) zouden volgen. Die bevestigden wat Foley's beul liet zien: op de IS-baarlij stond geen maat. Tijdens het proces identificeerde Michael Foley zijn broer op basis van het Youtube-beeld: “Dat is Jim. Hij is dood. Het afgehakte hoofd staat op zijn

De executie van James Foley was te zien op Youtube. Zijn moeder wou het filmpje nooit uitkijken. © REUTERS/AP

Jejoen Bontinck trok naar Syrië, waar hij samen met James Foley door IS werd vastgehouden. © BBC/PA

Diane Foley schreef een opdracht voor Dimitri Bontinck en zijn zoon in haar boek: “For Dimitri and Jejoen, I am forever grateful.” © NRC/NU

romp.” Diane Foley wou het filmpje nooit uitkijken.

Geen haat voor beul

“Een paar jaar na Jims dood had ik al het idee om een boek uit te brengen,” zegt moeder Foley schijnbaar stoïcijns. “Maar Jims broers waren er niet voor. Mijn man en onze drie zonen wiken het verdriet zo diep mogelijk begraven.” Dus ging het boek idee de koelkast in. Tot Diane op zekere dag aan de praat geraakte met schrijver Colum McCann, die opgemerkt had dat Foley tijdens zijn trips als reporter een boek van hem las. Tot die McCann zich ook bereid toonde om samen met Diane Foley een kroongetuige te spreken: de Britse IS-beul Alexandra Kotey, die in 2022 acht keer levenslang kreeg voor zijn aandeel in onder meer Foley's gijzeling.

“Ik wist gewoon dat ik Alexandra moest ontmoeten, als ik de kans kreeg,” zegt Diane nu. “Ik weet dat Jim hetzelfde gedaan zou hebben. Alexandra had de leeftijd van een van mijn andere zonen toen ik hem zag, op een manier voelde ik een band. Hij is geen dommerik, maar iemand die misleid werd. In de oel had hij twee jaar de tijd gehad om na te denken, weg van de jihadpropaganda. Hij toonde me foto's van zijn drie mooie dochtertjes die hij nooit meer zal zien. Hij is 40 nu, en is z'n vrijheid, familie en vrienden kwijt. Natuurlijk moet hij verantwoordelijk gehouden worden voor z'n vreselijke daden. Maar ik voel geen haat. Het klopt ook dat m'n boosheid tegenover Alexandra Kotey nooit zo groot was als de boosheid tegenover m'n eigen overheid.”

Kille Obama

Als in een stroomversnelling volgt nu een betoog. Over het wanhopige en lange wachten. Over de FBI die zei Foley te zoeken, maar niets wist te zeggen. Over de overheid die weigerde te onderhandelen. Over het losgeld dat de familie dan maar zelf wou inzamelen, maar daarvoor zowar vervolgd zou kunnen worden. En over een president die te kortschoot.

“Drie dagen nadat Jim vermoord was, hebben we Obama voor het eerst gehoord,” zegt Diane. “Uit dat telefoontje bleek dat Amerikaanse solda-

ten in juli 2014 – één maand voor Jims dood – een geheime reddingsoperatie hadden ondernomen, maar de gijzelaars toen al op een andere locatie in Syrië zaten. De stempel van onze overheid was dat er niet met terroristen onderhandeld werd. Zegde omdat die aanpak nog meer gijzelingen in de hand zou werken. Maar er bestaat geen bewijs voor die stelling. Andere landen slaagden er wel in om gijzelaars levend terug te krijgen. (even pauze) Enkele maanden na Jims dood heb ik Obama nog eens ontmoet. Ik vond hem in veel opzichten een geweldige president. Maar daar sloeg hij de bal mis. De VS heeft de haat van IS onderschat. Obama is een briljant brein, maar ook iemand met een soort arrogantie. Al gaf hij later wel toe dat de VS veel meer had kunnen doen. En riep hij een speciale

“Mensen zoals jij gaven me hoop toen ik er zelf geen had. En ik betreur het dat ik zelf niet gedurfd heb om naar Syrië te trekken. Zo liet ik Jim ook in de steek”

DIANE FOLEY

INGESPREK MET DWI TRIBONINDI

In het najaar van 2013 kwam er een doorbraak. Van twee onbekenden bleek we bericht dat Jim leefde. De eerste van die onbekenden, Dimitri Bontinck, een Belg, nam via Skype contact met ons op en vertelde oppervlaktend dat zijn negentienjarige zoon Jejoen Jim had gezien in een gevangenis in Aleppo, in noordelijk Syrië. Jejoen was geradicaliseerd en naar Syrië gegaan om te gaan het regime van Bashar al-Assad te vechten, maar werd gevangengenomen door IS en vervolgens bij teruggkeer in België gearresteerd. Hij had zelfs samen met Jim in een cel gezeten en wist heel specifieke dingen over hem: typische trekjes die hij had, zijn tatoeage, de namen van familieleden. Mijn hart kreeg vleugels. Hij leefde, hij leefde.

Ook Dimitri Bontinck herinnert zich dat Skype-moment levendig. In de nasleep van zijn Syrische odyssee werd de ex-militair nu eens als een fantastische redder van zijn zoon, dan weer als een fantastische coura-geur neergezet. Inmiddels is hij vijftig en staat het buiten kijf dat Diane Foley hem erg dankbaar blijft. Zo dankbaar dat ze graag met Demetree wil bellen, hier en nu in Amsterdam, tien jaar na hun eerste contact. “Destijds wou eerst niemand uit onze entourage met hem praten omdat hij crazy klonk, of misschien wel omdat hij buitenlander was”, zegt Diane. “We kregen immers vaak te maken met mensen die ons informatie wilden doorspelen in ruil voor geld, en onbetrouwbaar bleken. Maar ik wou wel naar Dimitri luisteren, hij had hier niks bij te winnen. En hij was zo aardig. Ik was daar erg door geraakt... Go ahead and call Dimitri.”

Welaan dan. De smartphone gaat op speaker, de temperatuur in de kamer omhoog. Een Belgische stem aan de andere kant van de lijn. Wat volgt, is een gesprek tussen een vader die zijn zoon terugvond en een moeder die zelfs geen lichaam weerzag.

Diane: “Demetree.”

Dimitri: “Diane. Hoe gaat het met jou?”

Diane: “Het spijt me dat ik je nu niet eens in levenden lijve kan ontmoeten. En ik wil je meteen bedanken voor de geweldige hoop die jij en je zoon me in 2013 gaven.”

Dimitri: “Het ging niet enkel over hoop, my dear, maar ook over mijn menselijke plicht om je te informeren. Ik maakte dezelfde tragedie als jij mee, toen mijn zoon spoorloos was. Het ging erom niet enkel hoop te brengen, maar ook licht in de duisternis. Je overheid had plots details en vloog FBI-agenten over (om Jejoen in België te bevragen over de resterende gijzelaars, red.). Ze hadden alle details.”

Diane: (knikt) “They did. Die hadden ze inderdaad.”

Dimitri: “De vraag die ik me vandaag nog altijd stel, is waarom je overheid zo lang gewacht heeft om iets te doen, om die reddingsoperatie te ondernemen. Hadde ze toen sneller gereageerd, dan ben ik er vandaag nog altijd van overtuigd dat James nu in leven zou zijn.”

Diane: “Daar twijfel ik niet aan.

Maar mijn overheid koos er toen voor om niet tussen te komen. Vandaar ook mijn boosheid. Dimitri. Omdat ik me verraden voelde.”

Dimitri: “Ik weet wat je bedoelt, omdat ik me in eenzelfde situatie bevond. Net als bij jou heeft de Belgische overheid me nooit gesteund. De houding van de regering-Obama was disausting. Reden temeer waarom ik je een sterke vrouw vind. Je blijft je inzetten om levens van journalisten in conflictgebieden te redden.”

Diane: “Het is Jim's geest die me blijft inspireren. Hoe gaat het met jouw zoon, Dimitri?”

Dimitri: “He's okay. Ik moet je veel groeten doen. Ook hij zou je graag eens ontmoeten, al kan dat heel, heel emotioneel voor hem worden. James zit in zijn hart. Voor altijd.”

Diane: (verstild) “Oh. That's beautiful.”

Dimitri: (emotioneel) “Laat ons niet vergeten dat mijn zoon op erg jonge leeftijd het slachtoffer was van die barbaarse secte, en dat James in de gevangenis als een vakerfug voor hem was. Zij waren de drie J's: Jejoen, James, en John (Gambit, een Britse persfotograaf, red.). En ze hadden een afspraak: degene die het eerst vrijkwam, zou de andere families contacteren. Mijn zoon kwam het eerst vrij.”

Diane: “Ik heb zoveel spijt dat ik toen zelf niet naar België gekomen ben om meer van jullie te horen. Maar mijn overheid zei dat ze ermee bezig waren, dat Jim hoogste prioriteit was. Ik bid dat we elkaar op een dag toch kunnen ontmoeten. Mensen zoals jij gaven me hoop toen ik er zelf geen had. Ik ben je eeuwig dankbaar voor je goedheid. En ik betreur het dat ik zelf niet gedurfd heb om naar Syrië te trekken. Zo liet ik Jim ook in de steek...”

Dimitri: “Het was gevaarlijk, crazy. Ik heb er ook slagen en schoppen gekregen toen ze me vasthielden. Maar thank God en de architect van het universum dat ik mijn zoon terug heb.”

Diane: “God bless you, Dimitri. Ik hoop dat we contact houden. De journalist zal je een boek bezorgen. Voor jou en je zoon. Het spijt me dat we eerder niet meer contact hadden.”

Dimitri: “Je zit in ons hart en bent altijd welkom. See you soon, my dear.”

Diane: “Bedankt Dimitri. Thanks a million.”

Blijf. De smartphone gaat uit en ook Diane valt stil. Ze buigt zich over een boek. Waarin ze in stijlrijke letters een boodschap schrijft. For Dimitri and Jejoen, I am forever grateful, en nog enkele persoonlijke zinnen. Wanneer ze haar hoofd weer opricht, zie ik hoe ze een berg verdriet wegslikt. Geef je dit aan Dimitri?, vraagt ze zacht. Dit keer geen twijfel: het is echte vriendelijkheid, vanuit het hart.

ALS MOEDER
door Diane Foley & Colum McCann,
is in het Nederlands uit bij
uitgeverij De Harmonie

“Onze overheid wou niet met terroristen onderhandelen, zagezegd omdat die aanpak nog meer gijzelingen in de hand zou werken. Maar andere landen slaagden er wél in om gijzelaars levend terug te krijgen”

DIANE FOLEY

cel in het leven die zich nog altijd bekommert om gegijzelden, en sindsdien al meer dan honderd burgers thuisbracht. Vooral dankzij de Amerikanen die hun leven opofferden. En misschien ook door onze inspanningen. Ja. Het voelt alleszins als een erfenis die Jim naliet.”

Een 'crazy' Belg

Op ze ker moment zucht Diane Foley. Niet omdat ze moe is. Wel omdat ze gekauwd heeft op om ze vraag om een wezenlijk figuur uit haar verhaal mee aan tafel te laten schuiven, en nu lijkt te betreuren dat ze daar niet meteen op inging. Er was koudwaterverres, en kans op overstromende emoties. Omdat dat te begrijpen moet je terug naar de tijd waarin Jim al een jaar gegijzeld was, of naar pagina 135 in z'n moeders boek: